

Ambulante Educatieve Dienst (AED) biedt ondersteuning

Ontwikkelingsperspectief in de praktijk

MARIJNE SAMMELS

Hoe is het om met een Ontwikkelingsperspectief te werken? Wie is verantwoordelijk?

Hoeveel tijd kost het? Wat levert het op?

Op basisschool de Rank in Koudekerk aan den Rijn wordt er sinds 2011 gewerkt met het Ontwikkelingsperspectief AED. Een product van de ambulante educatieve dienst uit Leiden. In dit artikel delen de intern begeleider, een leerling en de ambulant begeleider hun ervaringen.

Een ontwikkelingsperspectief (OPP) is een planningsdocument. Hierin staat hoe de ontwikkeling van een leerling tot nu toe is verlopen en hoe de leerling zich moet ontwikkelen in de toekomst. Dit wordt aangegeven met einddoelen en tussendoelen. Ook staat beschreven welk aanbod de leerling nodig heeft om de geplande doelen te kunnen behalen. In het OPP staat het verwachte uitstroomniveau van de leerling (bijvoorbeeld VMBO-T) met daaraan gekoppeld het leerrendement (bijvoorbeeld 75-100%). In het OPP staan beschermende en belemmerende factoren van de leerling. Ouders moeten worden betrokken bij het opzetten en jaarlijks evalueren van het OPP.

VOOR WELKE LEERLINGEN GEBRUIKEN JULLIE HET ONTWIKKELINGSPERSPECTIEF AED?

De intern begeleider (ib'er) van de Rank geeft aan dat zij op dit moment het OPP AED bij alle leerlingen met een leerlinggebonden financiering (LGF) gebruikt. "Binnen de school zijn er leerlingen met een LGF vanuit cluster 2, 3 en 4. Dit zijn leerlingen die naast leerachterstanden ook nog diverse

andere problemen ondervinden. Voor leerlingen die geen LGF hebben, maar wel extra ondersteuningsbehoefte, gebruiken we alleen het ontwikkelingsplan. Dit plan is ook onderdeel van het OPP AED."

Het OPP AED biedt vooral een meerwaarde bij zorgleerlingen met ingewikkelde problematiek. Het brengt de ondersteuningsbehoefte van een leerling goed in kaart. Hierdoor kan het ook goed gebruikt worden als een leerkracht handelingsverlegen is of bij leerlingen met een discrepantie tussen de leerresultaten en hun (gemeten) cognitieve vermogen. Volgens de huidige richtlijnen van de inspectie moet voor elk kind dat aan het eind van de basisschool minimaal een jaar leerachterstand heeft of een eigen leerlijn heeft voor één of meerdere vakgebieden, een OPP gemaakt worden.

Na augustus 2014 wordt een OPP verplicht voor alle leerlingen die ondersteuning krijgen vanuit het samenwerkingsverband. Voor ondersteuning die binnen de basisondersteuning van de school valt is een OPP dan niet verplicht.

HOE IS HET OPP AED GEÏNTRUCHEERD BINNEN HET TEAM?

De ib'er geeft aan dat binnen de Rank het OPP AED niet in het hele team tegelijkertijd geïntroduceerd is.

"Het OPP AED is steeds besproken met de betrokken leerkrachten. Doordat we al enkele jaren met het OPP werken en de LGF leerlingen steeds bij andere leerkrachten komen, hebben de meeste leerkrachten er al mee gewerkt."

HOE PAST HET OPP AED IN HET KADER VAN PASSEND ONDERWIJS?

Vooraf in het kader van Passend Onderwijs vindt de ib'er het belangrijk om opbrengstgericht aan de slag te gaan met een leerling. "Het OPP AED geeft handvatten om al vroegtijdig een beeld te kunnen vormen van het uitstroomniveau van een leerling zodat de school haar handelen goed kan afstemmen." Van het OPP AED gaat een sturende werking uit. Het is dus niet een kwestie van meten en afwachten hoe de ontwikkeling van de leerling gaat verlopen. Er worden concrete doelen en tussen-doelen gesteld. Daarnaast staat beschreven welke ondersteuning de leerling nodig heeft om die doelen te kunnen bereiken.

WIE IS WAARVOOR VERANTWOORDELIJK?

Volgens de ib'er hangt het met name van de ab'er af hoeveel de school doet. "Bij ons vult de ib'er meestal de leerlingkenmerken in op het leerlingformulier. De overige informatie wordt op dit moment door de ab'er verzameld. De ab'er zorgt ook voor de grafiek. Na augustus 2014 zal de ib'er het leerlingformulier gaan vullen in samenwerking met de leerkracht. Het is de bedoeling dat de leerkrachten zich hierin verder gaan ontwikkelen zodat zij het uiteindelijk zelf kunnen doen."

HOEVEEL TIJD KOST HET OM HET OPP AED OP TE STELLEN?

Het verzamelen van de informatie voor het Leerlingformulier gaat in etappes. "De school vult elk jaar het Leerlingformulier aan in overleg met de ab'er. Dit kost een half uur. Daarnaast moet ook het Ontwikkelingsplan geschreven worden, dit kost ongeveer anderhalf uur. De ab'er doet de dossieranalyse, een gesprek met de ouders, een gesprek met school, een observatie van de leerling en een gesprek met de leerling. Al deze informatie wordt verzameld in het Leerlingformulier. Dit kost de ab'er gemiddeld negen uur." Zij geeft aan: "Het fijne is dat je dan alle informatie bij elkaar hebt. Ouders en school geven steeds weer aan dit heel prettig te vinden." De ab'er maakt de grafiek en heeft overleg met een gedragswetenschapper om de prognose en het uitstroomprofiel te bespreken.

WAT LEVEREN DE GESPREKKEN MET DE LEERLINGEN OP?

In het werken met het OPP AED is gebleken dat vooral de inbreng van de leerling heel erg belangrijk is. De ab'er geeft aan dat zij regelmatig hele mooie gesprekken heeft met kinderen. "Kinderen kunnen zelf verbazend goed aangeven waar het probleem zit, waar ze goed in zijn en wat ze op school nodig hebben. Ze komen zelf met praktische oplossingen. Leerkrachten reageren vaak verrast dat het kind zoveel gezegd heeft en dat het zelf zo goed kan verwoorden. Hieruit blijkt maar weer eens hoe belangrijk het is om in gesprek te gaan met een kind en te luisteren naar wat het te zeggen heeft. Bijvoorbeeld zoals bij leerling S. Dit is een leerling die moeizaam communiceert. Hij praat alleen met mij via zijn LGF-begeleidster. Hij reageert dan op haar vragen. S. heeft aangegeven dat hij de hulp die hij krijgt heel fijn vindt. Hij voelt zich gehoord

ONTWIKKELINGSPLAN AED

Het OPP AED is gebaseerd op het model van Handelingsgericht Werken (HGW). In de werkwijze worden de stappen van het HGW allemaal doorlopen. Het resultaat wordt weergegeven in drie documenten: het Leerlingformulier (met de belemmerende en beschermende factoren), een didactisch overzicht in de vorm van een grafiek (inclusief leerrendement, prognoses en uitstroomprofiel) en een Ontwikkelingsplan (met beginsituaties, doelen, methodiek en planning).

UITGANGSPUNTEN OPP AED:

- Het beste uit de leerling halen.
- Het betrekken van de leerling en de ouders.
- Het gebruik maken van de sterke kanten van de leerling.
- Het sturen op de ontwikkeling van de leerling.
- Altijd eerst intensiveren van de begeleiding.
- Het stellen van een prognose met hoge verwachtingen.

door de LGF-begeleidster. Ook wil hij nu vaker in de groep begeleid worden. Hij wil steeds meer met de groep mee gaan doen en vindt meer lessen en activiteiten leuk. Dit is aangepast in zijn Ontwikkelingsplan.”

In het leerlinggesprek vraagt de ab'er aan de leerling zelf welke begeleiding hij of zij denkt nodig te hebben. Wat gaat volgens de leerling goed, wat is nog moeilijk. Ook vraagt zij naar dingen die wel of niet helpen in de huidige begeleiding. Het gesprek is tevens een zoektocht naar wat de leerling leuk vindt en wat hem of haar motiveert. Deze punten komen terug in het Ontwikkelingsplan. Het maakt dat de leerling betrokken is bij zijn of haar eigen ontwikkeling. Motivatie is belangrijk om doelen te kunnen behalen. Door steeds gericht op zoek te gaan naar de beschermende maar vooral ook de motiverende factoren van de leerling wordt een leerling enthousiast.

WAT ZIJN DE VOOR- EN NADELEN VAN HET OPP AED?

De ab'er ervaart dat ze aan het begin van het schooljaar makkelijk terug kan grijpen op wat er al gebeurd is in de vorige jaren. “De grafiek geeft ook een goed overzicht van de prestaties van een leerling. Bijvoorbeeld bij een leerling die onderpresteert; wanneer je dan de toets gegevens bespreekt samen met de informatie uit het Leerlingformulier dan geeft dat goed inzicht in wat er voor die leerling nodig is. Het Leerlingformulier wordt elk jaar aangevuld. Na een aantal jaren wordt het document echter te lang en onoverzichtelijk en is het handig om weer te starten met een nieuw document.”

WAT LEVERT HET OPP AED OP?

De ib'er van de Rank geeft aan dat ze door het gebruiken van het OPP AED veel meer op de lange termijn hun doelen zijn gaan stellen. “We kijken nu verder dan alleen naar het huidige schooljaar en werken op die manier naar een einddoel toe. Voor leerkrachten geeft het OPP AED een duidelijker beeld van wat je van een kind kunt verwachten. Daarbij geeft het een goed beeld van de sterke kanten van een kind en worden deze ook actief ingezet in het Ontwikkelingsplan. Ook is het fijn dat alle informatie van de leerling in één document staat. Dit geeft een duidelijk overzicht.”

Het idee van de ab'er is dat zij vooral bij het starten met een nieuwe leerling het heel prettig vindt om het OPP AED te gebruiken. “De leerling en zijn/haar omgeving worden van alle kanten belicht. Na de intakefase staat er een volledig overzicht op papier waaruit de begeleidingsbehoeften vaak al duidelijk naar voren komen.”

Over de auteur

DRS. MARIJNE SAMMELS heeft ruim tien jaar ervaring als orthopedagoog in het speciaal onderwijs (cluster 4). Zij is werkzaam op de Ambulante Educatieve Dienst (AED) in Leiden.

Literatuur

Inspectie van het Onderwijs.
Analyse en waarderings van opbrengsten, Primair Onderwijs (augustus 2013).
PO Raad. Ontwikkelingsperspectief in het basisonderwijs (december 2013).